

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE

DOMENIUL DE DOCTORAT – FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. EMILIA DOMNIȚA TOMESCU

Student-doctorand

MIHAELA ȘÎRBU (BELEI)

CONSTANȚA, 2013

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE

DOMENIUL DE DOCTORAT – FILOLOGIE

**STRUCTURA MORFO-SEMANTICĂ A SUPRANUMELOR DIN JUDEȚUL
TULCEA**

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. EMILIA DOMNIȚA TOMESCU

Student-doctorand

MIHAELA SÎRBU (BELEI)

CONSTANȚA, 2013

Cuprins

Introducere	3
1. Antroponimia dobrogeană – considerații generale	15
1.1. Contextul economico-social al denominației regionale.....	15
1.1.1. Istoricul zonei.....	15
1.1.2. Populația	20
1.2. Locul antroponimiei dobrogene în sistemul onomastic românesc.....	28
2. Supranumele în sistemul onomastic – abordare teoretică.....	38
2.1. Relația dintre supranume și prenume	49
2.2. Relația dintre supranume și numele de familie	55
2.3. Relația dintre supranume și toponime	59
3. Supranumele în județul Tulcea	63
3.1. Supranumele tulcene – caracteristici generale	63
3.2. Clasificarea supranumelor tulcene	67
4. Aspecte semantice și morfologice în denominația prin supranume în județul Tulcea	110
4.1. Particularități semantice	110
4.2. Particularități morfologice	123
5. Considerații finale	136
Sigle și abrevieri	142
Bibliografie	144
Anexe	165
Chestionar antroponimic	165
Indice de supranume	166
Lista localităților din județul Tulcea	182
Harta județului Tulcea	189
Harta Dobrogei	191

Cuvinte-cheie: onomastică, antroponimie, toponimie, antroponime, toponime, denotație oficială, denotație populară, prenume, nume de familie, supranume, porecle, supranume delexicale, supranume deonomastice, supranume detoponimice, supranume dezoonimice, hipocoristice, patronimice, matronimice, andronimice.

Introducere

1. Cercetarea de față, după cum indică însuși titlul tezei, are ca obiect de studiu supranumele din județul Tulcea, privite din perspectiva motivației onomastice, precum și din perspectivă morfologică și semantică. Am ales această zonă geografică, pentru că nu a fost studiată sub aspectul supranumelor, dorind să aducem informații și date noi privitoare la monografia onomastică a județului Tulcea.

Obiectivele lucrării prevăd, în primul rând, stabilirea unui inventar de supranume dintr-o anumită arie (județul Tulcea), comparabil cu cel al altor zone mai bine caracterizate sub aspect onomastic, precum și cu onomasticonul general al limbii române. Obiectivele următoare prevăd studierea supranumelor din punctul de vedere al ariei geografice și stabilirea relației dintre acestea și istoricul sau geografia zonei. Am urmărit, mai ales, dacă aceste nume proprii exprimă aspecte dialectale, regionale, populare etc.

Un alt obiectiv a fost să prezentăm relația care se stabilește între supranume și alte clase antroponimice sau între supranume și toponime, pe de o parte, și să descriem modul de manifestare a schimbului de funcție onomastică între subclasele de nume proprii, pe de altă parte. Am încercat să aflăm dacă supranumele sunt o sursă a numelor de familie și să indicăm momentul în care se produce „onomasticizarea” (pierderea sensului cuvântului comun de la baza supranumelui) (Tomescu 2011: 39).

2. Lucrarea de față se bazează pe două tipuri de surse: directe, reprezentând anchete făcute în județul Tulcea în perioada martie – noiembrie 2010, aprilie 2011, iulie-septembrie 2013, și indirecte, mai ales surse lexicografice, din care am extras unele supranume pentru a avea o bază de comparație între materialul lucrării noastre și inventarul general de supranume al limbii.

Metodologia de lucru se axează pe procedee aparținând unor domenii conexe (dialectologie, semantică, morfologie). Prima etapă presupune culegerea materialului pe

teren (metodă împrumutată din dialectologie – ancheta onomastică), iar a doua etapă înregistrează elementele semantice (analiza motivației supranumelor). A treia etapă cuprinde descrierea structurii morfologice a supranumelor (analiză structurală) și clasificarea lor în funcție de anumite criterii (motivație, utilizare / uz, structură morfologică, caracteristici gramaticale, proveniență, aplicabilitatea supranumelor etc.).

Ancheta onomastică s-a desfășurat pe baza unui chestionar propriu (prezentat în anexa lucrării), adaptat după chestionarele utilizate în dialectologie (ALR 1961, 1965, 1966; NALR 1987; NALRR 1980), precum și după chestionarul onomastic utilizat în cercetările din Țara Oltului (Pașca 1936: 10-13).

Mulți dintre informatori au fost reținuți, dar, prezentându-le scopul cercetării, au fost mai deschiși și mai cooperanți. Inițial, strângerea materialului onomastic s-a bazat pe răspunsurile respondenților de vârste cât mai diferite (de la 15 la 80 de ani). Apoi, observând că cei mai buni informatori sunt cei în vârstă, am considerat acest criteriu ca punct de reper.

Ancheta s-a desfășurat în 47 de localități din județul Tulcea, marea majoritate a spațiilor cercetate este constituită din comune și sate. Totalul supranumelor culese este de 423. Numărul supranumelor din fiecare localitate este indicat în dreptul localității respective. Lista completă a localităților din județul Tulcea se află în anexa lucrării.

3. Studiile de antroponimie românească, ca surse bibliografice, ne-au ajutat să înțelegem evoluția numelor de persoane, clasificarea lor și relația între subclasele onomastice (Graur 1965). Schimbarea funcțiilor onomastice ale unor nume în interiorul sistemului onomastic, relația dintre prenume și supranume, dintre numele de familie și supranume, dintre toponime și supranume discutată mult în onomastică (Pătruț 1984, Tomescu 1998) reprezintă punctul de pornire al studiului teoretic al supranumelor.

Dacă ne referim la semantica numelui propriu, lipsa de sens al antroponimelor și funcționarea acestora în context (Ichim-Tomescu 1975), ne-au condus la ideea de desemantizare / delexicalizare a acestora, fenomen aplicabil și în cazul supranumelor. Evidențierea multiplelor posibilități de interpretare a numelor proprii, realizarea unei descrieri a antroponimelor și a toponimelor din punct de vedere semantic, morfologic, pragmatic și sintactic (Miron-Fulea 2005) conferă specificitate numelor proprii, delimitându-le clar de numele comune.

Studiile care se axează pe gramatica numelor proprii au ajutat la definirea unor aspecte gramaticale ale antroponimelor: formarea numelor de persoană cu sufixe și prezența categoriilor gramaticale de gen, număr, caz și determinare (Graur 1965); delimitarea unui model specific pentru numele proprii prin raportarea la trăsăturile gramaticale de gen, număr, caz și determinare (Tomescu 1998, Miron-Fulea 2005).

Primul studiu despre supranume în literatura de specialitate (Candrea 2001¹) este dedicat poreclelor considerate drept o modalitate de a îndrepta anumite defecte umane. Astfel, atunci când porecla se stabilizează în limbă, aceasta devine supranume și se poate transmite urmașilor. Clasificarea poreclelor în funcție de anumite criterii permite doar o interpretare semantică. Stabilirea statutului supranumelor în lucrarea de față pornește de la distincția supranume / porecle (Candrea 2001, Graur 1965, Stan 1973).

Termenii de supranume și poreclă au fost delimitați încă de la primele studii dedicate acestui subiect. Astfel, porecla devine supranume prin reluare și repetiție de către alți membri ai comunității respective, având rolul de a scoate în evidență defecte sau obiceiuri neplăcute ale unei persoane (pentru a le corecta) și funcționând ca metafora (Candrea 2001: 152, 185). Trecerea de la poreclă la supranume realizează evoluția de la semantic la antroponimic. Supranumele nu mai este peiorativ, ci are funcție onomastică în sistemul de denominație. Atunci când porecla este utilizată des, se poate transmite și celorlalți membri ai familiei respective (fiind supranume), devenind chiar nume de familie.

De regulă, porecla dispare o dată cu purtătorul, pe când supranumele se păstrează în timp. Supranumele și porecla subliniază capacitatea de creație a individului, reușind să îmbogățească cu diferite forme lingvistice inventarul antroponimic al unei zone. Practic, este imposibil de realizat un inventar complet al poreclelor (datorită caracterului efemer), pe când o subclasă a supranumelor se poate delimita aproape exact (datorită caracterului mai stabil, ereditar, prin trecerea la prenume, nume de familie, patronim, matronim).

Monografiile despre supranume sunt puține, dar au creat o imagine de ansamblu a acestui fenomen lingvistic în diferite arii: zona Oltului (Pașca 1936), Valea Bistriței (Stan 1957), județul Iași (Nuță 1969), satul Cotești din județul Argeș (Bănică 1980), satul

¹ Prima ediție a lucrării lui I.-A. Candrea, *Poreclele la români*, a apărut în 1896. Vom folosi citate / referințe din reeditarea acesteia în 2001 (vezi Bibliografia).

Stoloveni din județul Gorj (Arcuș 1993), comunitățile de aromâni (Nuțu 1999), satul Drăgușeni din comuna Șcheia, județul Iași (Popescu-Sireteanu 1999). Uneori, se insistă asupra folosirii de supranume sau porecle pentru evitarea omonimiei din denumirea oficială (Firică 2007).

Pentru elucidarea problemelor legate de statutul morfologic și semantic al supranumelor, analiza noastră a beneficiat de cercetări aplicate asupra numelor proprii (Tomescu 1998, Miron-Fulea 2005) sau asupra supranumelor (Pașca 1936, Nuță 1969).

Lucrarea de față a avut permanent în vedere, pe de o parte, caracterul interdisciplinar al onomasticii (istorie, geografie, etnologie etc.), iar, pe de altă parte, aspectele lingvistice propriu-zise (dialectologie, istoria limbii, etimologie, morfologie, semantică, sintaxă, pragmatică lingvistică, lexicologie etc.). Dintre disciplinele lingvistice, morfologia permite descompunerea supranumelor în unități minimale (morfeme) dacă se consideră cuvintele comune care stau la baza acestora, iar lexicul și semantica presupun inventarierea, vechimea / nouitatea și trăsăturile de sens ale supranumelor (analiza semantică a motivației acestei clase de antroponime). Istoria și geografia fixează formele antroponimice pe anumite coordonate temporale și spațiale.

Considerând că limba reprezintă gândirea (Graur, Stati, Wald 1972: 19-20), că formele lingvistice reflectă gândurile indivizilor, supranumele sunt mijloace prin care se exprimă ideile. Astfel, se subliniază încă o dată caracteristica socială a limbii, care funcționează numai într-o anumită comunitate lingvistică (Cazacu 1966: 41; Graur, Stati, Wald 1972: 42, 44).

Capitolul 1. Antroponimia dobrogeană – considerații generale

1.1. Contextul economico-social al denumirii regionale

Dacă obiectul cercetării îl constituie un anumit județ, este necesar să se precizeze câteva date în ceea ce privește istoricul și populația regiunii respective (pentru a urmări rolul influențelor nonlingvistice asupra sistemului lingvistic). În urma anchetei pe teren, această regiune oferă materialul lingvistic necesar cercetării date (prin intermediul populației autohtone tulcene).

De pe la sfârșitul secolului al VII-lea î.Hr. și până spre începutul secolului al XIX-lea d.Hr., județul Tulcea a fost influențat de populațiile care au traversat acest spațiu de graniță : greci, perși, celți, sciți, sarmați, bastarni, romani, slavi, bulgari, turci, tătari, evrei, armeni, italieni, găgăuți, rromi etc. Fiecare dintre aceste etnii a avut un anumit efect asupra populației autohtone. Cele mai puternice influențe asupra culturii și limbii românilor din această zonă au fost exercitate de către populațiile greacă, romană, slavă și turcă. Aceste etnii au reprezentare antroponimică și în supranumele tulcene culese.

Populația județului a fost în creștere începând cu secolul al XIX-lea datorită colonizării acestui spațiu cu elemente românești din alte zone ale țării (pentru păstrarea intactă a specificului național) și cu elemente alogene venite din afara țării (o dată cu invazia populațiilor respective). În secolul nostru, se remarcă o descreștere a populației în județul dobrogean la fel ca și în alte zone ale țării.

De-a lungul timpului, pe teritoriul județului trăiesc într-un perfect echilibru circa 17 etnii ale căror tradiții și credințe au fost integrate în viața culturală și spirituală a regiunii. Din datele pe anul 2002, rezultă că 90% din populație s-a declarat de etnie română și 10% de altă etnie, cele mai numeroase grupuri etnice fiind reprezentate de ruși și lipoveni – 6,3% din populația stabilă, turci și tătari – 1,4%, rromi – 0,9%, greci – 0,7%. Astfel, cei mai mulți sunt românii, apoi urmează rușii și lipovenii, după aceea turcii și tătarii, urmați de mai puțin numeroșii rromi și greci.

1.2. Locul antroponimiei dobrogene în sistemul onomastic românesc

1. Antroponimia dobrogeană, prin formele ei (prenumele, numele de familie și supranumele), reflectă, în mare măsură, particularitățile antroponimiei din întreg spațiul românesc, ceea ce conduce la ideea că există o anumită continuitate și unitate în acest domeniu lingvistic.

Așa cum în Banat și Oltenia se resimte influența sârbă, în Transilvania cu Crișana și Maramureș – influența ungurească și ucraineană, în Moldova – influența ucraineană și ungurească, în Dobrogea se remarcă existența unor moldovenisme (fapt explicabil prin vecinătatea cu Moldova, care apropie onomastica dobrogeană de onomastica moldovenească) (Constantinescu 1983), dar și amestecul etnic reflectat în forme străine. Totuși, fondul antroponimic este același în toate zonele românești.

Datorită invaziilor de populații alogene stabilite în acest teritoriu, antroponimia dobrogeană a fost nevoită să se înnoiască permanent, să fie în pas cu populațiile nou-venite, să le asimileze și să se adapteze la ele. Fondul românesc s-a păstrat, chiar dacă au apărut elemente străine în structura etnică și la nivelul limbii.

Sistemul de denotație oficială în antroponimia dobrogeană este cel general, alcătuit din prenume sau nume individual + nume de familie sau nume de grup, reflectând numirea persoanelor în documente oficiale, în viața administrativă, la școală, în armată și în alte instituții de stat (Lazia 2003: 80). Acest sistem de numire personală este impus și nu trebuie să sufere modificări, fapt care nu se poate afirma când facem referire la sistemul popular.

Orice informație suplimentară și orice modificare adusă sistemului oficial (adăugarea de supranume, porecle etc.) îl fac să devină popular. Supranumele, în sens general, conturează un sistem de denotație populară și tinde să înlocuiască formula oficială. În câteva localități anchetate, vorbitorii / indivizii sunt cunoscuți numai după poreclă sau supranume. Sistemul de denotație oficială s-a conturat având la bază denotația populară (prin folosirea patronimelor adăugate numelui individual, de exemplu). Se observă o întoarcere către sistemul popular (prin tendința menționată de a folosi supranumele în detrimentul prenumelui și al numelui de familie) prin reînnoirea legăturii cu substantivele comune, trimițând la anumite aspecte semantice prin motivație.

În denotația oficială dobrogeană (ca în tot spațiul românesc, de altfel), elementul de bază este prenumele, fapt susținut și de poziția inițială pe care o ocupă. Acesta se atribuie nou-născuților prin tradiție (după numele tatălui sau al mamei, după numele bunicului sau al bunicii, după numele străbunicului, după numele unchiului sau al mătușii, după numele nașului), păstrându-se aceleași forme antroponimice într-o anumită familie.

În perioada actuală, în Dobrogea, tendința este de a dubla sau chiar tripla numele individual (element modern) (Marin 2004). Astfel, unor nume vechi li se alătură și nume străine (de exemplu, cu prenume masculin *Ioan* ca în: *Ioan Oscar*, *Ioan-Alecsandru*, *Ioan-Alexander*, *Ioan-Antonio*, *Ioan-Carol*, *Ioan-Cezar*, *Ioan-Dorin-Augustus* etc.), prenumele unic fiind atribuit mai rar.

Al doilea element al formulei oficiale de denotație îl reprezintă numele de familie, care este posibil să aibă la origine un prenume (*Constantin, Șerban*), un supranume (*Crețu, Popa*), un hipocoristic (*Sandu*), un derivat (*Ioniță*), un patronim (*Popescu*) sau un matronim (*Airinei, Amariei*) etc. (Lazia 2003: 93; Tomici, Andronache 2005). Numele de familie sau numele de grup are rolul de a integra indivizii într-o anumită familie, dar și de a-i diferenția de membrii altei familii. După frecvență, numele de familie din Dobrogea sunt: în județul Constanța (*Popa, Radu, Gheorghe, Popescu, Dumitru, Vasile, Munteanu* etc.), iar în județul Tulcea (*Dumitru, Pavel, Munteanu, Constantin, Ion, Stan, Ene, Șerban* etc.) (Marin 2005: 195; Tomici, Andronache 2005).

2. Și în județul Tulcea (la fel ca în tot teritoriul dobrogean), specificul zonei este conturat de amalgamul de populații alogene (turci, tătari, ruși, lipoveni, bulgari, germani, găgăuți, armeni, romei etc.), dar în care rămâne constantă populația autohtonă. Dovezi ale existenței mocanilor se remarcă în antroponimie prin numele de persoane din Tulcea.

Termenii specifici ocupațiilor dobrogenilor și ale tulcenilor (păstoritul, pescuitul, agricultura), dar și termeni dialectali specifici își găsesc reprezentare antroponimică prin prenume, nume de familie sau supranume (Lazia 2003: 128-129, 135-142; Tomici, Andronache 2005), de exemplu: *canara* (< tc. *kanara* „carieră de piatră”) > numele de persoane *Canarache, Canareica, Canavra*; *dam* (< tc. *dam* „grajd”) > numele de persoane *Damaceanu, Damache, Damo, Damoc, Damșescu, Damu, Damuș* etc.

Capitolul 2. Supranumele în sistemul onomastic – abordare teoretică

Relația care se stabilește între subclasele sistemului antroponimic românesc este o relație tripartită. Oricare dintre cele trei elemente constitutive ale denotației personale nu poate funcționa unul fără celălalt (numele de familie fără supranume sau prenume, prenumele fără nume de familie sau supranume, supranumele fără nume de familie sau prenume), realitate pe care vom încerca să o subliniem în acest capitol, insistând asupra ultimei categorii, supranumele. Și în onomastică, la fel ca în lingvistică în general, limba este un sistem de semne care interacționează.

În evoluția disciplinei, supranumele reprezintă o clasă de nume proprii mai puțin cercetată. Aceleași noțiuni sunt desemnate în antroponimie prin termeni diferiți, dar studiul nostru este interesat doar de acele clase onomastice care interrelaționează cu

supranumele (prenumele, numele de familie, toponimele) prin schimbul de funcție onomastică. Studiarea supranumelor presupune cunoștințe din diferite domenii lingvistice (morfologie, semantică) și nonlingvistice (istorie, geografie), fapt subliniat în capitoul anterior. Această subclasă antroponimică nu poate funcționa în afara elementelor de același tip, în afara celorlalte antroponime (prenume și nume de familie) sau chiar toponime, pentru că limba este un sistem dinamic și social în care, prin intermediul vorbirii, se actualizează anumite forme pe baza unor relații.

Supranumele includ porecele² și au fost clasificate după numărul purtătorilor în: supranume individuale și supranume de grup. După proveniență, supranumele au la bază un nume comun, un matronim, un patronim, un andronim, un toponim, un zoonim etc. și pot fi împărțite în: supranume delexicale, supranume matronimice, supranume patronimice, supranume andronimice, supranume detoponimice, supranume dezoonimice etc. Acest nume fals (în sensul în care nu este folosit în denotația oficială) este definitoriu pentru o persoană și desemnează acele trăsături distinctive ale individului. Vechimea supranumelor trebuie căutată aproximativ în aceeași perioadă cu prenumele, din cauză că acestea au fost folosite cam în același timp (primele forme de acest tip apar în onomastica sud-dunăreană în secolele al XI-lea – al XIII-lea) (ELR 2006; Tomescu 2001: 53-57), pentru ca apoi să se stabilizeze numele de familie.

2.1. Relația dintre supranume și prenume

Prenumele (creștine sau laice), ca și supranumele, nu mai mențin legătura cu numele comune de la care au pornit. Semnificația aceasta se pierde treptat, astfel că antroponimele ajung să depășească numele comune, situația în care s-au format, dar și limba respectivă (Ionescu 1975: 11), devenind elemente metalingvistice care ajută la construirea unui alt sistem – sistemul antroponimic.

Astfel, asemănarea dintre prenume și supranume poate fi și de natură gramaticală. Prenumele, ca și supranumele, specializează o serie pentru denotația masculină (*Andrei, Ion, Doru*), una pentru denotația feminină (*Ana, Ioana*), dar și o serie de forme de subgen comun (*Irinel, Floricel*). În cazul prenumelor, genul constituie un

² În unele lucrări, nu se face distincție între porecle și supranume, iar poreclele devin antroponime atunci când își schimbă funcția cu cea de nume de familie (Iordan 1983: 14-16).

element suplimentar de individualizare antroponimică (Tomescu 1998: 35, 36) prin formele de masculin sau de feminine. Opoziția masculin / feminin se poate realiza și prin perechi, reprezentată tot prin diferențe morfematice: *Ioan / Ioana, Marcel / Marcela* (Tomescu 1998: 44-45). La fel se întâmplă și în cazul supranumelor tulcene: *Surdu / Surda*.

Prenumele este individualizat prin însăși forma de singular a acestuia, astfel că se poate considera că această subclasă antroponimică nu participă la opoziția singular / plural (Tomescu 1998: 95). Tot așa funcționează și supranumele. Formele de plural pentru supranume se întâlnesc rar. Categoria numărului este legată strict de funcția onomastică de individualizare și numește o singură persoană. Totuși, categoria prenumelor primește și formă de plural, dar, în această situație, funcționează cu sens metaforic (Tomescu 1998: 98), trimitând la anumite particularități (la fel ca supranumele). Deși prenumele nu participă la opoziția singular / plural, acesta poate să aibă formă de plural, funcționând ca numele comune de la care a plecat.

La prenume, la fel ca și numele de familie sau supranumele, cazul nominativ este distinctiv pentru denominația onomastică (Tomescu 1998: 146). Astfel, se stabilesc opoziții între nominativ și celelalte cazuri (genitiv, dativ, acuzativ, vocativ): nominativul prenumelui este reprezentat de o formă nemarcată prin analogie cu numele comune (Tomescu 1998: 148). Aspectul formal articulat sau nearticulat al prenumelui nu necesită un context obligatoriu (Tomescu 1998: 150-151). Având la origine numele comune, și prenumele realizează omonimiile cazuale nominativ-acuzativ-vocativ și genitiv-dativ. Unele supranume matronimice / andronimice / patronimice se fixează în formă de genitiv (*Al lui Tudorița, A lui Știrbu*), fenomen care nu se întâlnește la prenume.

La fel ca supranumele (și numele de familie), prenumele este legat de o singură persoană, fiind un semn distinctiv al individului respectiv, reușind să îl diferențieze într-o anumită mulțime la un moment dat. Spațiul în care se pot manifesta prenumele este mai larg decât cel în care funcționează supranumele. Supranumele este utilizat în limitele unei anumite comunități lingvistice și capătă semnificație numai în această situație. Din punctul de vedere al manifestării spațiale, supranumele se apropie de toponime, care sunt subordonate numai unui anumit loc și nu pot depăși granițele acestuia.

2.2. Relația dintre supranume și numele de familie

Numele de familie este fix și ereditar, moștenindu-se, de regulă, pe linie paternă (Ionescu 1975: 10). O trăsătură comună numelor de familie și supranumelor este aceea că se moștenesc, nu se reactualizează (Pătruț 1980: 27). Formele lingvistice nu se schimbă, rămân aceleași, transmițându-se din generație în generație (de regulă, prin intermediul tatălui).

După cum s-a constatat și în primul capitol, cele mai multe nume de familie au la origine supranume care s-au păstrat la generațiile ulterioare, formele stabilizându-se în denotația oficială (*Albu, Arbore, Boboc, Buzatu, Căldăraru, Căprioară, Chelu, Cocoș, Crețu, Sârbu, Turcu, Ursu* etc.). Concluzia la care se poate ajunge este aceeași. Astfel, la baza sistemului antroponimic românesc a stat denotația neoficială, populară, fapt care poate fi demonstrat în continuare.

De regulă, numele de familie și-au pierdut legătura cu numele comune, s-au desemantizat, și-au pierdut sensul inițial. De exemplu, numele de familie *Crețu* (formă deonomastică, deantroponimică³) nu înseamnă că trimite la un individ cu particularitatea aceasta, ci la faptul că a fost moștenit de la tatăl lui care purta același nume. Situat la polul opus, supranumele încă mai poate fi motivat semantic în funcție de explicațiile informatorilor. Astfel, porecla *Nebuna* trimite la o persoană cu asemenea trăsături.

Numele de familie (la fel și prenumele) circulă împreună cu persoanele într-un spațiu mai larg, spre deosebire de supranume sau porecle, care se regăsesc într-un spațiu mult mai restrâns (al unei anumite comunități umane) (Iordan 1983: 16-17). În sensul acesta, putem afirma că supranumele se apropie de toponime, care sunt strict legate de un spațiu. Aceste nume nu călătoresc prea mult în spațiu, deoarece sunt legate strict de realitățile unei comunități lingvistice și funcționează ca atare numai într-un anumit context social.

Din punct de vedere morfologic, numele de familie se supun categoriilor gramaticale de gen, număr și caz, la fel ca prenumele sau supranumele (prin analogie cu clasa substantivelor comune). Această subclasă onomastică nu realizează opoziții de gen masculin sau feminin și nici serii pentru un anumit gen (Tomescu 1998: 54), așa cum realizează prenumele sau supranumele. Un nume de familie precum *Ionescu* poate

³ Termeni utilizați în ELR 2006.

desemna atât o persoană de gen masculin, cât și de gen feminin (prin subgenul comun / neutru - Tomescu 1998: 55), chiar dacă forma pe care o are este specifică masculinului.

În ceea ce privește categoria gramaticală a numărului, numele de familie are formă specifică de singular (Tomescu 1998: 106) (și trimite la mai multe persoane cu acest nume), la fel ca prenumele și supranumele. Spre deosebire de prenume și de supranume (excepție face supranumele de grup), forma de singular a numelui de familie are trei valori (Tomescu 1998: 124-125): indică un nume al membrului unei familii, arată numele unei singure persoane și este un nume al unei familii. Atunci când are formă de plural (de exemplu, *Ioneștii*), include mai multe persoane într-un anumit grup social sau etnic – nume de grup (Tomescu 1998: 107). După cum se poate observa, categoria numărului la numele de familie se realizează prin analogie cu cea de la substantivele comune (stabilind opoziția singular / plural).

Le fel se definește și categoria cazului, prin stabilirea omonimiilor cazuale dintre nominativ, acuzativ, vocativ și apoi între genitiv și dativ (asemănătoare prenumelor, supranumelor și, implicit, numelor comune) (Tomescu 1998: 196). Specifică gramaticii onomastice este forma de nominativ. Unele supranume patronimice sau matronimice se fixează cu forma de genitiv (*A lui Știrbu*), fapt care se remarcă și în cazul unor nume de familie care provin de la supranume (*Aioanei*, *Airinei*).

2.3. Relația dintre supranume și toponime

Adăugarea de informații suplimentare în sistemul antroponimic românesc se poate realiza nu numai prin patronim sau supranume (de exemplu), ci și prin alăturarea unui toponim (*Ghica-Deleni* se referă la faptul că *Ghica* are o moșie numită *Deleni*; numele indică localizarea persoanei) (Iordan 1983: 11), fiind recunoscut faptul că se realizează frecvent un schimb / o relație între antroponimie și toponimie (Toma 2002-2003: 187).

Raportul instabil – stabil (Graur 1972: 6-8) se poate aplica la cele două domenii onomastice. Numele de persoană sunt mai instabile (au ca principal factor determinant moda și dispar o dată cu oamenii) decât cele de locuri, care sunt rezistente în timp. Totuși, atât antroponimele, cât și toponimele pot fi înlocuite de o colectivitate umană sau chiar de o singură persoană.

Clasele care țin de numele de persoană sunt mai puține (prenume, nume de familie și, eventual, supranume), iar cele care aparțin numelor de locuri sunt mai numeroase, în funcție de obiectul pe care îl desemnează (nume de continente, nume de țări, nume de orașe, nume de ape, nume de munți, nume de municipii, nume de comune, nume de sate etc.) (Graur 1972: 9; Toma 1983-1984). Se subliniază încă o dată relația dintre toponim și substantivul comun care stă la baza numelui astfel creat.

Dintre cele trei elemente ale sistemului antroponimic prezentate în acest capitol, supranumele este subclasa cea mai instabilă, pentru că se poate schimba în funcție de voința vorbitorilor (are caracter efemer, dispare cu individul), pe când toponimele sunt subclasele cele mai stabile, deoarece rezistă de-a lungul timpului.

În general, supranumele se referă la un singur individ și au ca trăsătură distinctivă singularitatea (doar o persoană cu anumite caracteristici poate fi numită *Plăcintăreasa* și se deosebește de o persoană precum *Porumbița*, de exemplu), iar toponimele la un spațiu extins care înglobează alte teritorii și au ca trăsătură pluralitatea (*Constanța* numește mai multe localități).

Capitolul 3. Supranumele în județul Tulcea

3.1. Supranumele tucene – caracteristici generale

3.1.1. În județul Tulcea, grupul etnic predominant era reprezentat tot de români, fapt ce demonstrează continuitatea populației autohtone pe acest teritoriu amestecată cu elemente alogene. Analiza și interpretarea supranumelor românești tucene reflectă același specific antroponimic românesc, înregistrat pe întreg teritoriul țării, cu unele trăsături caracteristice corespunzătoare specificului socio-cultural al zonei.

Ancheta onomastică efectuată în vederea a contribuit la strângerea unui material inedit cu suma totală de 423 de supranume, dintre care 155 sunt supranume (36,64%), iar 268 sunt porecle (63,35%). Am considerat că formele lingvistice culese au funcție onomastică de supranume doar în măsura în care și-au pierdut nota depreciativă și s-au moștenit într-o familie (dar nu sunt nume de familie sau prenume) sau funcție de poreclă dacă au tentă ironică, jignitoare, peiorativă și au dispărut în timp. Cele mai multe forme au câte o singură funcție antroponomastică, fie de supranume, fie de poreclă. Totuși, unele forme au și funcție de supranume și de poreclă (modelul *Brânză*).

Forma onomastică *Brânză* (Cerna, Luminița), care poate fi și supranume și poreclă (în ordinea indicată de localități), atribuită unei persoane de sex masculin, având originea în numele comun feminin *brânză* „produs alimentar obținut prin coagularea și prelucrarea laptelui” (DEX 1996), a fost motivată de informator astfel: [„așa îi spunea bunicului, de la ocupație” (apoi s-a transmis nepotului)] / [„se ocupa cu ciobănia, era brânzar, mulgea oile”]. Prima motivație se referă la funcția de supranume prin moștenirea formei în cadrul familiei, iar a doua motivație, la funcția de poreclă prin caracterul efemer, nu neapărat prin tenta ironică.

3.1.2. Rostirea unui supranume sau a unei porecle se face în lipsa celui numit, deoarece porecla constituie un motiv de supărare prin nota peiorativă, depreciativă sau chiar jignitoare pe care o poartă. Se întâmplă rar ca pronunțarea unei porecle să le facă plăcere purtătorilor.

Atât supranumele, cât și porecla sunt mijloace concise de caracterizare a unei persoane, având capacitate explicativă destul de extinsă, definindu-se ca forme lingvistice descriptive. Dacă aceste forme devin inutile, ele sunt supuse dispariției prin înlocuirea cu alte forme. Astfel, la un moment dat, un individ ajunge să aibă două sau chiar mai multe supranume, de exemplu: *Bughibală / Pughibală, Cămiloiu / Cornelius / Maimuță / Maimuțoi, Ciofu / Ciufu, Fasole / Fasolică, Pasăre rară / Udi, Primaru / Crăcănatu*.

Cele mai multe nume proprii de acest fel sunt masculine, formele feminine fiind aproape inexistente, ca dovadă a faptului că femeile nu sunt atât de puternic ancorate în social cum sunt bărbații. Astfel, supranumele sunt efectul omului social care trăiește într-o colectivitate, manifestându-și spiritul de observație, spiritul critic, ironia, deprecierea, aprecierea, admirația. Aceste forme marcate afectiv sunt documente lingvistice ale modului de trai, având cel mai bogat conținut antroponimic.

Poreclele și supranumele se păstrează cel mai bine în zona rurală și în amintirea celor mai în vârstă, aceștia fiind cei mai potriviți informatori.

3.2. Clasificarea supranumelor tulcene

În lucrarea noastră, supranumele înregistrate pot fi grupate după următoarele criterii:

1. criteriul motivației, care diferențiază supranumele motivate de supranume nemotivate;
2. criteriul uzului, care separă supranumele uzuale (frecvente, des folosite) de supranumele ne uzuale (rare);
3. criteriul provenienței, care împarte supranumele în supranume delexicale și supranume deonomastice (deantroponimice, detoponimice, dezoonomimice etc.).

3.2.1. În cadrul anchetei desfășurate în județul Tulcea, am înregistrat 423 de supranume culese, dintre care, cele mai multe sunt motivate, adică 358 (84,63%), iar restul de 65 de supranume sunt nemotivate (15,36%).

a) Supranumele motivate grupează, în general, supranumele care au primit explicații de la subiecții anchetați.

Barbút (Baia), supranume atribuit unui bărbat, formă de nominativ < substantivul comun neutru *barbut* „joc de noroc cu zaruri”: [„Gică joacă *barbut*”].

b) Supranumele nemotivate sunt supranumele pentru care nu am primit nicio explicație de la informatori, dar cărora am încercat să le indicăm etimonul, uneori chiar cu ajutorul altor informatori, cărora le-am adresat întrebări suplimentare legate de supranume.

Cioașcă (Traian), poreclă atribuită unui bărbat, formă de nominativ < probabil substantivul comun feminin *cioască* „(regionalism) broască râioasă”; / < substantivul feminin *țoașcă* „tetină, suzetă”; / < adverbul *țoșcă* „(regionalism) doldora”; / < substantivul feminin *țoșcă* „săculeț, săcușor, tolă”. [Subiectul vorbitor nu a explicat numele, dar este mai apropiat ca formă de substantivul *cioască*.]

Atât supranumele motivate, cât și cele nemotivate se pot grupa după forma de proveniență, care poate fi: nume comun, antroponim, toponim.

3.2.2. În funcție de gradul de utilizare a supranumelor, clasificăm supranumele tulcene în forme uzuale (frecvente, des utilizate) și ne uzuale (rare, izolate) (vezi Indice de supranume). Supranumele uzuale au la bază cuvinte din vocabularul fundamental (*Bujor*, *Lupu*, *Muscă* etc.), iar cele ne uzuale provin de la cuvinte din masa vocabularului (*Bălălău*, *Chiostec* etc.).

Din cele 423 de supranume, cele cu ponderea cea mai mică sunt uzuale – 190 de supranume, reprezentând 44,91% din total. Supranumele neuzuale reprezintă cele mai multe dintre ele, adică 233 de supranume – 55,08 % din total.

3.2.3. După proveniența lor, supranumele tulcene pot fi clasificate în:

1. supranume delexicale, provenite de la nume comune (modelul *Brânză*);
2. supranume deonomastice, provenite de la nume proprii:
 - supranume deantroponimice care au la bază un nume de persoană (modelul *Mandela*);
 - supranume detoponimice care au la bază un nume de loc (modelul *Hogea*);
 - supranume dezoonimice, formate de la un nume de animal (modelul *Udi*);
 - supranume provenite de la nume de film (modelul *State*) etc.

3.2.3.1. *Supranumele delexicale* sunt acele supranume ale căror surse sunt elemente din vocabularul limbii. Aceste tipuri de supranume reprezintă majoritatea materialului cules, fiind în număr de 358 și reprezentând 84,63% din totalul supranumelor. În funcție de substantivele comune fixate ca supranume, acestea pot fi clasificate după:

- a) câmpurile lexico-semantice ale numelui comun de bază;
- b) structura morfologică a numelui comun de bază;
- c) trăsăturile gramaticale ale numelui comun de bază;
- d) aplicabilitatea supranumelui (referința la o persoană sau la mai multe).

Supranumele delexicale pot fi regrupate și după poziția lor în formula denominativă oficială sau populară.

Capitolul 4. Aspecte semantice și morfologice în denotația prin supranume în județul Tulcea

4.1. Particularități semantice

Analiza particularităților semantice ale numelor proprii se referă la relația dintre sensurile numelui comun și motivația supranumelor. Motivația unui supranume reprezintă explicația atribuirii numelui respectiv de către informator.

Din punctul de vedere al relației dintre sensul numelui comun și motivație, avem următoarele situații:

1. Supranume a căror motivație preia integral sensul cuvântului comun de la care provine (modelul *Blonda*) : porecla *Blonda* (Caugagia), atribuită unei femei, actualizează sensul din dicționar al adjectivului cu formă de feminin *blondă* „(despre păr) de culoare deschisă, gălbui, galben, bălai, codalb; (substantivat) persoană cu păr și cu ten de culoare deschisă, bălan” (DEX 1996): [„că e *blondă*”]. Motivația supranumelui preia în totalitate sensul cuvântului de la baza supranumelui.

2. Supranume a căror motivație se referă numai la o trăsătură semantică din semnificația numelui comun de la care provine (modelul *Cămiloiu*) : în porecla *Cămiloiu* (Tulcea), dacă ținem cont de motivația oferită de cel anchetat, se regăsesc un cuvânt comun *cămilă* și un sufix augmentativ cu funcție onomastică *-oi*, ce fixează nota peiorativă, depreciativă. Adăugarea acestui sufix face ca acest cuvânt să devină neuzual *cămiloi*, iar prin alipirea morfemului de determinare definită *-u(l)* să se individualizeze, trimițând doar la un anumit individ cu asemenea trăsături: [„*Cămiloiu* e mare și puternic și lucrează în construcții, cară mult toată ziua.”]. Pentru DEX 1996, substantiv feminin *cămilă* este: „1. Mamifer rumegător mare din Africa de Nord și din Asia, cu una (dromader) sau cu două cocoșe pe spate, folosit la cărat poveri. 2. (Marină) Ponton din lemn pentru ridicarea navelor scufundate.”. Prin actualizarea primului sens al cuvântului comun, cel numit astfel este văzut ca animal de povară.

3. Supranume a căror motivație este contradictorie / neașteptată față de sensul cuvântului de bază (modelul *Frumosu*) : cuvântul de la baza poreclei *Frumosu* (Dăeni) exprimă un sens opus, fiind atribuit ironic. În dicționar, adjectivul *frumos* este definit astfel: „care place, care are valoare estetică” (DEX 1996). Motivația acestei porecle actualizează sensul antonimului său: [„nu este frumos”], ci urât.

4. Supranume a căror motivație preia un sens propriu al cuvântului de bază (modelul *Crăcănatu*): adjectivul *crăcănat* „cu picioarele depărtate și curbate în afară” (DEX 1996) + articolul hotărât *-u(l)* > porecla *Crăcănatu*.

5. Supranume a căror motivație preia sensul figurat al cuvântului de bază (modelul *Robotu*): supranumele *Robotu* (Baia) trimite, prin intermediul sensului figurat al cuvântului de bază, la o „persoană care muncește din greu și fără să înțeleagă rostul

muncii sale” (DEX 1996). Sensul acesta se regăsește și în explicația informatorului: [„Nea Mihai *Robotu* este șchiop și muncește mult, ca *un robot*.”].

4.2. Particularități morfologice

4.2.1. Din punctul de vedere al structurii morfologice, supranumele tulcene pot fi tipologizate după:

1. structura formei etimon (supranume provenite de la forme simple (modelul *Butelie*) / derivate (modelul *Butoiaș*) / compuse (modelul *Mam-mare*) / locuționale ale etimonului (modelul *N-aude-nu-vede*));
2. structura supranumelui rezultat (supranume simple (modelul *Ciumpoi*) / derivate progresiv (modelul *Vitrineanu*) sau regresiv (modelul *Zgârcă*)).

4.2.2. Dacă ne referim la partea de vorbire (utilizată într-o anumită situație cu sens propriu sau figurat, conotativ) de la care provine un supranume, atunci există următoarele situații:

a) supranume provenite de la substantive comune (modelul *Aspersor*): *Aspersor* < substantivul comun *aspersor*;

b) supranume provenite de la adjective (modelul *Barosanu*): *Barosanu* < adjectivul cu formă de masculin *barosan*;

c) supranume provenite de la verbe (modelul *Frecea*): *Frecea* < verbul *a freca* (din expresie);

d) supranume provenite de la interjecții (modelul *Bâști*): *Bâști* < interjecția *bâști*.

4.2.3. Clasificarea supranumelor ia în considerație trăsăturile gramaticale ale formei de bază / etimon și ale formei onomastice rezultate / ale supranumelui.

a) Din punctul de vedere al genului formei de bază, supranumele pot fi:

- a1. supranume formate de la nume comune masculine (modelul *Bărbieru*);
- a2. supranume formate de la nume comune feminine (modelul *Blonda*);
- a3. supranume formate de la nume comune neutre (modelul *Chibrit*).

b) Din punctul de vedere al genului formei onomastice, deosebim:

- b1. Supranume bărbătești (atribuite unei persoane masculine) (modelul *Barbut*);
- b2. Supranume femeiești (atribuite unei persoane feminine) (modelul *Dogoarea*).

4.2.4. Supranumele provenite de la substantive sau de la adjective (și care sunt cele mai frecvente), se pot clasifica după gen ținând seama de faptul că genul supranumelui este dat de sexul persoanei căreia i se atribuie numele. Genul cuvântului de la care provine supranumele este acela indicat de dicționar.

Genul supranumelor este reprezentat de forme bărbătești / masculine (398 de supranume masculine, adică 94,08% din totalul supranumelor) și foarte puține femeiești / feminine (25 de supranume, adică 5,91% din total).

Cu ajutorul morfemului de determinare definită, antroponimele sunt individualizate suplimentar. În absența acestui morfem, particularizarea se realizează prin morfeme lexicale dependente sau independente.

Numărul antroponimelor de acest tip se manifestă prin distincția singular – plural.

Cele mai multe supranume provin de la forme de singular – 409 supranume, reprezentând 96,69% din supranumele culese. Singularul (modelul *Vapor*) este strâns legat de funcția antroponimică de individualizare, reprezentând individul unic. În același mod se manifestă și numele de familie. Astfel, toate supranumele la singular pot constitui o sursă a numelor de familie.

Formele de plural (colective) de la care provin supranumele sunt foarte puține (14 supranume – 3,30%), apropiindu-se în felul acesta de numele de familie (prin trimiterea la mai mulți indivizi din aceeași familie) și fiind marcată prin: desinența *-i* (modelul *Țuțuieni*) sau articolul invariabil *alde*, care trimite la o colectivitate (*De-alde Frumosu*, *D-alde vai*). Formele cu desinența *-i* se apropie de formula oficială, iar formele cu articolul *alde* sau articolul posesiv *al* + articolul hotărât antepus *lui* marchează o formulă populară de denominație.

Cazul supranumelor prezintă omonimie pentru nominativ – acuzativ – vocativ și pentru genitiv – dativ.

Cele mai multe antroponime se încadrează în prima omonimie cazuală (419 supranume – 99,05%) și este reprezentată prin desinențele sau morfemele prezentate anterior (modelul *Aspersor*). Unele dintre aceste forme sunt specifice vocativului (modelul *Patroane*).

Omonimia de genitiv – dativ este prea puțin reprezentată – doar 4 supranume, adică 0,94% din total (*A lui Zdreamță*, *A lui Șoarece*, *A lui Vacă*, *Zeul apelor* – prin

prezența articolului posesiv / genitival *a*, a morfemului de determinare definită antepus *lui* sau postpus *-lor*).

Capitolul 5. Considerații finale

1. Supranumele înregistrate în județul Tulcea conturează o clasă de forme onomastice distinctă de prenume și nume de familie, atât la nivelul percepției purtătorilor acestui nume, cât și la nivelul informatorilor care cunosc supranumele respective.

2. Supranumele alcătuiesc un sistem onomastic suplimentar sau adițional, care funcționează la nivel rural ca un sistem de identificare și de individualizare independent de cel oficial, format din prenume și nume de familie.

3. Supranumele aparțin onomasticii populare, reflectând concepții și mentalități specifice în legătură cu denumirea persoanei.

4. Ca poziție în cadrul formulei denominative românești, supranumele ocupă a treia poziție după prenume și numele de familie, ca nume suplimentar de individualizare a persoanei. Există trei situații de situare a supranumelui față de numele oficial al persoanei (prenume + nume de familie): supranumele dublează numele mixt (modelul *Iliaș Grecu Tâmplaru*); supranumele dublează numele de familie (modelul *Dobre Roșu*); supranumele substituie numele mixt sau nume de familie (modelul *Rugină*). A treia situație menționată se utilizează frecvent, primele două posibilități fiind rar întâlnite.

5. Supranumele tulcene reprezintă un inventar dinamic destul de bogat (423 de supranume), bine fixat în tradiția locului, cu tendința de a funcționa ca o denumire paralelă a persoanei.

6. Supranumele tulcene prezintă anumite caracteristici determinate de contextul social în care apar, județul Tulcea fiind o zonă de amestec etnic în care elementul românesc este predominant, chiar dacă a fost influențat de-a lungul timpului de populații străine. Aceste popoare își găsesc reprezentare antropimică în supranumele tulcene.

Specificul tulcean este redat prin termeni regionali, dialectali și populari, de la care s-au format numeroase supranume românești.

7. Supranumele tulcene culese au funcție antroponomastică de supranume (155 de supranume, reprezentând 36,64%; modelul *Căpitanu*) sau de poreclă (268 de supranume, reprezentând 63,35%; modelul *Gâscă*). Astfel, cele mai multe supranume au funcție de

poreclă (își păstrează caracterul ironic, peiorativ și defăimător, dispărând odată cu purtătorul) și mai puține forme au funcție de supranume (își pierde nota peiorativă, moștenindu-se în interiorul unei familii).

8. În funcție de motivația supranumelui, acestea pot fi: supranume motivate (358 de supranume, reprezentând 84,63%; modelul *Chioru*) și supranume nemotivate (65 de supranume, reprezentând 15,36%; modelul *Boboloc*). Cele mai multe dintre aceste forme sunt motivate semantic de către informator.

9. După criteriul uzului, supranumele tulcene pot fi clasificate în supranume uzuale (190 de supranume, reprezentând 44,91%; modelul *Bujor*), des folosite și supranume ne uzuale (233 de supranume, reprezentând 55,08%; modelul *Punghiță*), utilizate rar.

10. Cele mai multe supranume sunt bărbătești (398 de supranume, reprezentând 94,08%; modelul *Crețu*) și foarte puține femeiești (25 de supranume, reprezentând 5,91%; modelul *Blonda*).

11. Supranumele din județul Tulcea se încadrează în tipologia generală a supranumelor românești cu 3 subtipuri: supranumele delexicale, supranumele deantroponimice, supranumele detoponimice.

12. Conform analizei efectuate, ponderea cea mai însemnată în antroponimia județului Tulcea este reprezentată de supranumele delexicale (358 de supranume, reprezentând 84,63% din totalul supranumelor tulcene).

Bibliografie selectivă

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1986, *Structura vocabularului limbii române contemporane.*

Probleme teoretice și aplicații practice, EȘE, București.

Candrea, Ion-Aureliu, 2001, *Iarba fiarelor. Studii de folclor. Din datinile și credințele poporului român. Preminte Solomon. Poreclele la români*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Academia Română, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, București, p. 151-208.

Constantinescu, N.A., 1963, *Dicționar onomastic românesc*, Editura Academiei, București.

- Felecan, Daiana, 2008, „Nume noi pentru năravuri vechi”, în *Limba Română*, anul XVIII, nr. 3-4, Chișinău, de pe site-ul revistei *Limba Română* (<http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=493>).
- Felecan, Oliviu, 2010, „Onomastica din spațiul public românesc actual. Considerente socio- și psiholingvistice ale cercetării”, în *Buletin Științific*, Fascicula Filologie, Seria A, anul XIX, Editura Universității de Nord, Baia Mare, p. 257-274.
- Firică, Camelia, 2007, „Porecle și supranume actuale în Oltenia”, în *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, vol. LII, Zagreb, p. 109-134.
- Graur, Al., 1965, *Nume de persoane*, Editura Științifică, București.
- Graur, Al., 1970, „Între numele proprii și cele comune”, în *Limba Română*, XIX, nr. 5, Academia Română, București, p. 461-462.
- Ichim-Tomescu, Domnița, 1975, „Sens și context la numele proprii”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVI, 3, Academia Română, București, p. 239-246.
- Ionescu, Christian, 1975, *Mică enciclopedie onomastică*, Editura enciclopedică română, București.
- Ionescu, Liliana, 2003, „Considerații diacronice privind denumirea localităților dobrogene”, în *Analele Științifice ale Universității „Ovidius” din Constanța*, vol. XIV, Constanța, p. 141-148.
- Iordan, Iorgu, 1979, „Influența modei asupra numelor de persoană”, în *Limba Română*, anul XXVIII, nr. 1, Academia Română, București, p. 41-49.
- Iordan, Iorgu, 1983, *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Lazia, Liliana, 1996, „Câteva considerații privind fenomenul antroponimic dobrogean”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, II, nr.1, Universitatea din Craiova, p. 51-69.
- Lazia, Liliana, 2003, *Antroponimie dobrogeană. Considerații diacronice*, Muntenia, Constanța.
- Marin, Ana, 2003, „Considerații privind structura semantică și lexicală a numelor de botez laice din Dobrogea”, în *Analele Științifice ale Universității „Ovidius” din Constanța*, vol. XIV, Constanța, p. 181-199.
- Marin, Ana, 2005, „Formule denominative individuale în sistemul antroponimic românesc”, în *Annales Universitatis Apulensis*, Series Philologica, 6, tom 3, Alba

- Iulia, p. 195-199, pe site-ul revistei *Annales Universitatis Apulensis* (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/philologica/philologica_2005/30_marin.doc).
- Marin, Ana, 2006, „Considerații privind prenumele românești din Dobrogea”, în *Annales Universitatis Apulensis*, Series Philologica, 7, tom 1, Alba Iulia, p. 311-319, pe site-ul revistei *Annales Universitatis Apulensis* din Alba Iulia (http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/philologica/philologica_2006/45_a_marin.doc).
- Miron-Fulea, Mihaela, 2001, „Numele proprii de persoană - între individualizare și instanțiere”, în *Analele Universității București*, XLXX, 50, București, p. 101-114.
- Miron-Fulea, Mihaela, 2003, „Numele proprii metaforice în limba română actuală”, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, p. 337-348.
- Miron-Fulea, Mihaela, 2005, *Numele proprii. Interfața semantică-sintaxă*, Editura Universității din București, București.
- Nuță, Ion, 1969, „Porecle și supranume de femei în județul Iași”, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, 20, Iași, p. 195-204.
- Pașca, Șt., 1936, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, Imprimeria Națională, București.
- Pătruț, Ioan, 1980, *Onomastică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Pătruț, Ioan, 1983, *Nume de persoane și nume de locuri*, București.
- Sala, Marius, Tomescu, Domnița, 1995, „La recherche onomastique en Roumanie”, în *Namenforschung. Name Studies. Les noms propres*, 1. Teilband / Volume 1 / Tome 1, Offprint, Walter de Gruyter. Berlin. New York, p. 171-175.
- Stan, Aurelia, 1957, „Porecle și supranume din Valea Bistriței”, în *Limba Română*, VI, nr. 5, Academia Română, București, p. 42-48.
- Todi, Aida, 2004, „Toponime și antroponime românești devenite substantive comune”, în *Agora*, Constanța, nr. 1, p. 5.

- Todi, Aida, 2005, „Aspecte ale relațiilor interculturale româno-turce: influența limbii turce asupra limbii române”, în *Annales Universitatis Apulensis, Philologica*, Alba Iulia, tom 3, VI, p. 175-179.
- Toma, I., 1977, „Sensul numelor proprii”, în *Contribuții istorice, filologice, socio-economice*, III, Craiova, p. 132-139.
- Toma, Ion, 1983-1984, „Despre clasificarea numelor de locuri”, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, A, XXX, Iași, p. 321-335.
- Toma, Ion, 1990, „<<Etimologia de grup>> în toponimie”, în *Limba Română*, XXXIX, nr. 5, Academia Română, București, p. 448-451.
- Toma, I., 1992, „Onomastica românească: evoluție, tendințe, realizări”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, II, 2, Universitatea din Craiova, p. 201-227.
- Toma, I., 1995, „Formula semantică a numelui propriu”, în *Studii și Cercetări de Onomastică*, I, 1, Universitatea din Craiova, p. 103-111.
- Tomescu, Domnița, 1973, „Cercetarea gramaticală a numelor proprii”, în *Limba Română*, XXII, 5, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 467-473.
- Tomescu, Domnița, 1975, „Bazele semantice ale opoziției nume propriu / nume comun”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVI, 5, Academia Română, București, p. 112-116.
- Tomescu, Domnița, 1975, „Opoziția de număr la numele proprii de persoane în limba română. Numele de familie”, în *Limba Română*, XXIV, 3, Academia Română, București, Editura Universității din București, p. 223-232.
- Tomescu, Domnița, 1976, „Aspecte metodologice ale cercetării opoziției de număr la numele proprii”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVII, 5, Academia Română, București, Editura Academiei, p. 469-477.
- Tomescu, Domnița, 1976, „Denotație și semnificație la numele propriu”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVII, 2, Academia Română, București, p. 189-193.
- Tomescu, Domnița, 1977, „Probleme ale subclasificării în antroponimie”, în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVIII, 5, Academia Română, București, p. 609-619.
- Tomescu, Domnița, 1998, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All, București.

- Tomescu, Domnița, 2006, „Derivarea onomastică în limba română: sufixele antroponimice”, în *Omagiu Gheorghe Bolocan*, Craiova, Editura Universitaria, p. 552-559.
- Tomescu, Domnița, 2007, „Onomasticizarea - subtip al conversiunii lexico-gramaticale”, în *Studii lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană-Dindelegan la aniversare*, București, Editura Universității din București, p.405-410.
- Tomescu, Domnița, 2011, „Lexic și onomastică: prenumele delexicale”, în *Folia Linguistica Bucurestiensia*, Buletinul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București, nr. 6 (2 / 2010, iulie-decembrie), Editura Academiei Române, București, p. 39.
- Tomici, Mile; Andronache, Persida, 2005, *Onomasticon dobrogean. Nume de familie*, Editura Stephanus, București.
- Zăbavă, Elena, Camelia, 2011, „Caractéristiques de la dénomination personnelle dans la commune Malovăț, du département de Mehedinți”, în *Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie*, IV, 1-2, Centrul de cercetare în onomastică și lexicologie, Universitatea din Craiova, p. 303-308.